UOT: 338.48

DAĞ RAYONLARINDA TURIZM FƏALIYYƏTININ SOSIAL-IQTISADI SƏMƏRƏSININ YÜKSƏLDILMƏSI YOLLARI

Ü.Z. ƏLİYEVA
Azərbaycan Kooperasiya Universiteti

Turizmin sosial-iqtisadi inkişafı əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi, rifah halının yaxşılaşdırılmasına şərait yaradır.Məhz bu baxımdan Azərbaycan dövləti milli turizm sahəsinin inkişaf etdirilməsini iqtisadiyyatın qeyri-neft sektoru üzrə prioritet istiqaməti elan etmişdir. Son illər turizmin inkişafı ilə bağlı aparılan işlər,qəbul edilən dövlət proqramları, normativ-hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi bunu bir daha sübut edir. Dövlət və regional səviyyələrdə həyata keçirilən sosial siyasətdə turizm strateji əhəmiyyətli məsələ kimi çıxış edir.

Açar sözlər: *dağ turizmi, turizmin sosial mahiyyəti, turizmin iqtisadi rolu,sosial-iqtisadi səmərə, turizm potensialı,turizm xidməti, səmərəli idarə edilmə, turizmin inkişafı.*

Azərbaycan Respunlikasının milli iqtisadiyyat perspektivi üzrə Strateji Yol Xəritəsində - xidmət sahələrinin infrastrukturunun, inkişaf istiqamətlərinin yaxşılaşdırılması bu sahənin gələcək inkişafına təkan vermiş olur.Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 6 dekabr 2016-cı il tarixli Fərmanı ilə 2016-2020-ci illər üçün iqtisadi inkişaf strategiyası və tədbirlər planı, 2025-ci ilədək olan dövr üçün uzunmüddətli baxışı və 2025-ci ildən sonrakı dövrə hədəf baxış müəyyənləşdirilmişdir. Fərmanda digər istiqamətlərlə yanaşı ixtisaslaşmış turizm sənayesinin inkişafı üzrə strateji yol xəritəsi də təsdiq edilmişdir. Bölgələrə daha çox turistin cəlb edilməsi,regionların sosial-iqtisadi inkişafını təmin edilməsi üçün dağ turizminin inkişaf etdirilməsi vacib məsələdir.

Ölkənin turizm fəaliyyətinin inkişaf səviyyəsi.

Uzun illərdir Azərbaycanın mövcud turizm potensialının beynəlxalq aləmdə tanınması, turistlərin ölkəmizə çoxsaylı səfərlərinin təşkili, turizmin müxtəlif növlərinin inkişaf etdirilməsi, müasir turizm infrastrukturunun yaradılması və sair sahələrdə məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir. Xüsusilə də coğrafi mövqeyi, özünəməxsus iqlimi, fauna və florası, qədim tarixə malik abidələri ilə yerli və xarici turistlərin diqqətini cəlb edən regionlarda turizm nümayiş obyekti sayılan bir sıra tarix-mədəniyyət abidələrinin bərpası və mühafizəsi, köhnə turizm marşrutlarının yenidən qurulması, yeni turizm marşrutlarının müəyyənləşdirilməsi, mehmanxana və otellərin müasir dünya standartlarına uyğunlaşdırılması, turizm sahəsində beynəlxalq standartlara cavab verən turizm obyektlərinin tikilməsi və sair proseslər reallaşdırılır.

Azərbaycan dövləti milli turizm sahəsinin inkişaf etdirilməsini iqtisadiyyatın qeyri-neft sektoru üzrə prioritet istiqaməti elan etmişdir. Son illər turizmin təşviqi ilə bağlı görülən işlər, qəbul edilən dövlət proqramları, normativ-hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi bunu bir daha sübut edir. Dövlət və regional səviyyələrdə həyata keçirilən sosial siyasətdə turizm strateji əhəmiyyətli məsələ kimi çıxış edir.Turizmin inkişafı sahəsində qarşıya qoyulan əsas məqsədlər sırasında turizm ehtiyatlarının öyrənilməsi və onların genişləndirilməsi, turistlərin istirahəti, onların tələbatının ödənilməsi üçün zəruri olan xidmətlərin, ekskursiya və digər mədəni tədbirlərin çeşidinin genişləndirilməsi və müasir standartlara uyğunlaşdırılması, sanatoriya-kurort sərvətlərinin öyrənilməsi və davamlı istismarı,mehmanxanaların və digər turizm obyektlərinin tikintisinin genişləndirilməsi, turizm marşrutlarının artırılması, turizm növlərinin inkişaf etdirilməsi, prioritet turizm növü kimi mədəni turizm, ekoloji turizm və kənd yaşıl turizmi, rekreasiya turizmi sahəsində dövlət tənzimlənməsinin gücləndirilməsi, milli adət-ənənələrimizi,Azərbaycan xalqının tarixi-mədəni irsini, ayrı-ayrı regionların və şəhərlərin tarixini əks etdirən materialların nəşr etdirilməsi və yayılması, milli sənətkarlıq məhsullarının istehsalının və satışının genişləndirilməsi kimi istiqamətləri qeyd etmək olar. Turizm siyasəti dövlətin social-iqtisadi siyasətinin tərkib hissəsidir, o məcmu tədbirlər çoxluğu olmaqla, respublikada bu sahənin iqtisadi- social rolunu və iqtisadi sistemdə vəzifələrini idarəetməkdir.

Turizmin mahiyyəti onun sosial-iqtisadi mənasını açır,iqtisadi mənası sahə olaraq gəlir gətirmək qabiliyyətidir.[1]

Turizmin sosial mənası ölkədə iş yerlərinin açılması, sahibkarlığın inkişafı və turizm regionlarında ev təsərrüfatlarının, əhalinin ehtiyaclarına uyğun xidmət sferası yaratmaqdır. Turizmin inkişafı sosial-yönümlü siyasətin və iqtisadi islahatların tərkib hissəsidir və turizmin inkişafına maddi əsas yaradan iqtisadi artım, dövlət büdcəsi,əhali gəlirləri və xərcləri daxildir. Turizmin inkişafı sosialyönümlü siyasətin və iqtisadi islahatların tərkib hissəsidir və

turizmin inkişafına maddi əsas yaradan iqtisadi artım, dövlət büdcəsi,əhali gəlirləri və xərcləri daxildir. Turizmin iqtisadi rolu onun iqtisadi artımda tarazlı iqtisadi səviyyədə və beynəlxalq iqtisadi əlaqələrdə xüsusi çəkisi ilə müəyyənləşir. Turizmin inkişafı yolların salınmasını, kəndlərin və şəhərlərin abadlaşmasını, tarixi memarlıq abidələrinin qorunub saxlanmasını tələb edir ki, bu da əhalinin yaşayış səviyyəsinin yüksəlməsi deməkdir.

1.Ə.Q.Əlirzayev."Turizmin iqtisadiyyatı və idarəedilməsi".Bakı-2011.səh.97

Turizmin inkişafı ölkəyə valyuta gətirir və milli gəlirin əhali arasinda bərabər bölünməsinə səbəb olur, bu da ölkədə sabitlik və əmin – amanlıq yaradır. Turizmin inkişafı əhalini insani dəyərlər ətrafında birləşdirir, onda vətənpərvərlik ruhu tərbiyə edir, mətinlə əməyə qatlaşıb keyfiyyətli maddi nemətlər və o cümlədən, rəqabətli turist məhsulu yaratmağa sövq edir.

Ölkənin dövlət proqramları regionlarda turizmin inkişafını sürətləndirir. Azərbaycanın regionlarının turizm imkanları çox böyükdür. Bu, regionların sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı dövlət proqramlarında da öz əksini tapır.

Bu gün dünyada çox az ölkə tapılar ki, regionları turizm olmadan inkişaf etmiş olsun. Azərbaycanda bir neçə region üzrə bu sahədə çox sürətli inkişaf gedir. Turizmin inkişafı büdcə gəlirlərinin artmasına, yoxsulluğun və işsizliyin azalmasına səbəb olur.

Dağ turizmi: imkanlar və perspektivlər

Bu gün dünya turizm bazarının 10%-i ekstremal turizmin payına düşür, beləki,ekstremal turizmin dağ növlərinə alpinizm, speleoturizm, buzadırmanma və qayayadırmanma, dağ velosipedində hərəkət, dağ xizəkçiliyi və snoubordinq aiddir. Dağ xizəkçiliyi daha çox təbii şəraitdən asılıdır. Bu turizm istiqamətinin inkişafı üçün ilin 4-5 ayında qalın qar örtüyünün olması vacib şərtdir. Ərazinin hündürlüyü və relyef xüsusiyyətləri, dağ xizəkçilik dövrünün hava şəraiti, landşaftın müxtəlifliyi, uçqun və sel təhlükəsinin olmaması və s. dağ-xizəkçilik istirahətinə cazibədarlıq verən amillərdir.

Azərbaycan ərazisində dağ turizminin müxtəlif növlərinin inkişafı üçün böyük imkanlar var. Bu sahədə Azərbaycan Hava və Ekstremal İdman Növləri və Azərbaycan Alpinizm Federasiyalarının fəaliyyətini xüsusi qeyd etmək lazımdır. Quba rayonunun Qalayxudat kəndi yaxınlığındakı Kam dağlıq massivinin tədqiqi nəticəsində şimal yamacda boulderinq (qayayadırmanma) üçün perspektivi olan qaya divarları (200 m) aşkar olunub. Qrız və Qalayxudat kəndlərini birləşdirən yolun kənarında geniş, enli qaya divarı da böyük əhəmiyyət daşıyır. Qayaların hündürlüyü 15-20 m-ə yaxındır, ətəklərdə çadır düşərgələri salmaq üçün yerlər var. Müxtəlif çətinlik dərəcəsinə malik marşrutlar tapmaq olar. Bu yerlər nəinki məşqlər üçün, həmçinin beynəlxalq yarışlar da daxil olmaqla, boulderinq yarışları üçün çox əlverişli məkandır. Ümumilikdə Böyük Qafqaz dağlarının alpinizm, Qobustan qayalarının isə qayayadırmanma idman növünün inkişafı üçün geniş imkanları var.

Bundan əlavə, qışda Qusar rayonunda yerləşən dağ şəlalələri böyük buz sırsıralarına çevrilir ki, bu da buzadırmanma ilə məşğul olmaq üçün imkan deməkdir. Bu turizm-idman növü üçün ən əlverişli şəlalələr Qusar rayonunun Ləzə kəndi yaxınlığında yüksək dağlıq (1700 m) ərazilərdə yerləşir. Şahdağ massivinin ətəyində yerləşən və 3000 m hündürlükdə olan şəlalələr də maraqlıdır.

Dağlıq ərazilərdə müvafiq infrastrukturların yaradılmasının vəziyyəti

Bu gün ölkəmizin sosial-iqtisadi tərəqqisini təmin edən ən başlıca amillərdən biri də məhz regionların davamlı və tarazlı inkişafına nail olunması ilə bağlıdır. Regionların sosial-iqtisadi inkişafında mühüm rol oynayan sektorlardan biri də turizmdir. İqtisadiyyatın sürətlə inkişafı və respublikamızın dünya miqyasında nüfuzunun yüksəlməsi ölkəyə gələn əcnəbilərin sayının ildən-ilə artmasına, bir sözlə, turizm fəaliyyətinin genişlənməsinə şərait yaradır. Beləliklə, ölkədə getdikcə iqtisadiyyatın əsas sahələrindən birinə çevrilən turizm bir çox xidmət sahələrini özünə cəlb edərək, bütövlükdə cəmiyyətin, demək olar ki, bütün təbəqələri üçün gəlir mənbəyi rolunu oynayır. Ötən müddətdə Bakı və regionlarda turizm komplekslərinin, hotellərin, istirahət mərkəzlərinin istifadəyə verilməsi turizmin inkişafına, əhalinin istirahətinə geniş imkanlar yaradmışdır.

Bölgələrə daha çox turistin cəlb edilməsi üçün mühüm amillərdən biri dağ turizmindən istifadə imkanlarının yaradılmasıdır. Bu gün bir çox turizm mərkəzlərində bəzi xidmətlər göstərilir, lakin bu xidmətlər hələ yetərli deyildir. Çünki ekstremal turizmdə təhlükəsizlik üçün bütün tədbirlərin görülməsi çox vacibdir. Bildiyiniz kimi, Qəbələdə də xizək kompleksi yaradılır. Həm Qəbələ, həm də Qusarda olan infrastruktur Azərbaycanda ekstremal dağ turizmini yüksək səviyyədə, müasir standartlara cavab verəcək formada inkişaf etdirəyə imkan verəcəkdir. Bu işdə həm dövlətin, həm də özəl sektorun iştirakı çox vacibdir. Turistlərin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün xüsusi təlimatçılar yetişdirilməli, onların peşə hazırlıq səviyyəsi artırılmalıdır. Bununla bağlı müəyyən texniki vasitələrin alınması, onların düzgün istifadəsi və s. həlli vacib məsələlərdir. Bütün bunlar öz yerini tapdıqdan sonra demək olar ki, Azərbaycanda ekstremal turizm lazımi səviyyədədir.Ölkənin digər bölgələrində, o cümlədən Gədəbəydə, Qazaxda, Şəmkirdə, Göygöl ətrafında, Naxçıvanda dağ

turizminin inkişafı üçün şərait mövcuddur, bu təbii imkanlardan istifadə etmək üçün həmin ərazilərdə müvafiq infrastruktur yaradılması əsas şərtdir.

Dağ turizmi ölkəmizdə bütün beynəlxalq standartlara uyğun olaraq təzə formalaşmağa başlamışdır. Uzun müddət dağlıq ərazilər turizm nöqteyinəzərindən diqqətdən kənarda qalmışdır. Amma indi milli parklar formalaşmış, dağlara səfərlər, turist gəzintiləri təşkil edilməyə başlanmışdır.

Dağlardakı zirvələrə idman yürüşləri təşkil edilməsi, burada müxtəlif amillər, ilk növbədə də yürüş edən insanların təhlükəsizliyinin təmin edilməsi bu turizm növünə marağı artıracaqdır. Dağçılıq idmanı bütün dünyada, o cümlədən də Azərbaycanda populyarlıq qazanır. Artıq ölkəmizin müxtəlif bölgələrində bu idman növü üzrə 50-dən yuxarı klub fəaliyyət göstərir, idmançıların sayı isə təxminən 5 minə yaxındır. Beynəlxalq təcrübəyə əsaslanaraq dağ turizmi üzrə müvafiq qaydalar işlənib hazırlamış, dağ idmanı üzrə təcrübəli bələdçilər yetişdirilmişdir. Beləliklə, dağ turizmi ilə məşğul olmaq üçün baza mövcuddur. Ekspertlər turizm şirkətləri tərəfindən dağ turizm marşrutlarından istifadə üçün müraciətlərin artırdıqlarını müşaidə etmişlər.

Regionlarda turizmin inkişafı həmin regionların və respublikanın sosial-iqtisadi inkişafının tərkib hissəsi olmaqla daxili, xüsusi və mərkəzləşdirilmiş resurslara əsaslanır. Həmçinin regionun iqtisadi inkişafında, yoxsulluq səviyyəsinin azaldılmasında, əhalinin şəhərə axını, xüsusən, ucqar kəndlərin boşalmasının qarşısının alınmasında və ölkə büdcəsinin vergi daxilolmalarının artmasında güclü bir alətdir.

Regionlarda da turizmin əsas aparıcı qüvvə olması üçün mütləq turizmin dayanıqlı inkişafı təmin edilməlidir .Turizmin inkişafı yerlərdə həm əhalinin işlə təmin edilməsinə, həm gəlirlərinin artmasına, həmin bölgənin əcnəbilərə daha yaxından tanıdılmasına imkan verir. Göründüyü kimi, regionların sosial-iqtisadi inkişafında turizmin rolu danılmazdır və bu sektorun inkişafı bölgələrin inkişafına təkan verəcəkdir.

Azərbaycan təbiətinin zənginliyi və rəngarəngliyi regionlarda turizmin müxtəlif növlərinin inkişafına geniş imkanlar açır. Dağ rayonlarında,kənd turizmi ilə məşğul olaraq, ilin bütün mövsümlərində yerli və xarici turistlərə yaşayış yeri, yemək verir, hətta bəzi kəndlərdə ekskursiya xidmətləri də göstərirlər. Qeyd etmək lazımdır ki, turistləri qəbul edən kəndli ilə yanaşı, göstərilən xidmətlərə görə digər sakinlər də mənfəət əldə edirlər. Belə ki, qonşu kəndlilər istehsal etdikləri ərzaq məhsullarını, əl işlərini turistlərə satmaq imkanı qazanırlar.

Ölkəmizin regionlarında turizmin inkişafına, yeni turizm növlərinin yaradılması və inkişaf etdirilməsi, turizm obyektlərinin açılması üçün iş adamlarının fəaliyyəti vacib amillərin başında dayanır. İş adamlarını bu sahəyə cəlb etmək üçün isə onlar arasında təbliğat işinin gücləndirilməsi gərəkdir.

Ölkənin regionlarında turist zonalarının və marşrutlarının təşkil edilməsilə bağlı 7 marşrut istiqamətində proqramlar hazırlanmışdır. Bu marşrutlara aşağıdakılar daxildir:

1.Abşeron;

2.Qobustan-Şamaxı-Ağsu-Göyçay-İsmayıllı-Kürdəmir-Zərdab-Ağdaş;

3.Xızı-Siyəzən-Dəvəçi-Xaçmaz-Quba-Qusar;

4.Qəbələ-Oğuz-Şəki-Qax-Zaqatala-Balakən;

5.Gəncə-Goranboy-Xanlar-Gədəbəy-Tovuz-Qazax;

6.Salyan-Masallı-Lerik-Lənkəran-Astara;

7.Naxçıvan-Şahbuz-Şərur-Sədərək-Ordubad-Culfa-Babək.

Turizm fəaliyyətinin ərazi təşkili ərazinin təbii-rekreasiya sərvətlərinin mövjudluğu şəraitində mümkün olur. Bu sərvətlərin dəyəri və ehtiyatlarından asılı olaraq, müxtəlif səviyyəli kurortların təşkilindən danışmaq olar. Bunların hər birinə hazırlıq səviyyəsi, sənədlərin təsdiqi və qərarların qəbulu xasdır. Burada təbii müalicəvi sərvətlərin axtarılması və ekspert qiymətləndirilməsi, iqlimin müalijəvi xüsusiyyətləri haqqında məlumatın olması ilk addım ola bilər. Qeyd edək ki, ərazinin turist rekreasion sənədlərinin hazırlanması işinin təşkilinin sifarişçisi qeyri-dövlət və kommersiya strukturları ola bilər.

Hökumət tərəfindən müvafiq qərarların qəbulundan sonra ərazinin abadlaşdırılması; təbii-rekreasiya sərvətlərin yenidən öyrənilməsi; sərhədlərin qoyulması və istehlak rejimi layihəsinin işlənilməsi; ərazidə sərvətlərin müəyyən olunması və vəziyyəti üzərində müşahidənin təşkili; ərazini əlverişli ekoloji və sanitar-epidemioloji vəziyyətdə saxlamaq, təbiəti qorumaq işlərin həyata keçirilməsi kimi texniki-təşkilati tədbirlər həyata keçirilir. Bundan sonra təbii-rekreasiya zonasının fəaliyyətdə olan zonaya çevrilməsi prosesi başlayir. Məhz bu mərhələdə investorların maraqları reallaşır. Bu mərhələlərə daxildir:

- ərazinin planlaşdırılması və sanatoriya-kurort sahəsinin inkişafı nəzərə alınmaqla, turist-rekreasiya və kurort kompleksinin baş planın hazırlanması;
- cəlb olunan investisiyalar, büdcə, qeyri-büdcə vəsaitləri hesabına istirahət müəssisəsi və obyektlərinin iş layihəsi və tikintisinin başlanması;
- ərazinin əhəmiyyətli turist-kurort zonası kimi tanınması haqqında sənədlərin hazırlanması.

Azərbaycanın Şimal-qərb istiqamətinə iki turizm bölgəsi daxildir:Şəki-Zaqatala turizm bölgəsi və Şamaxı-İsmayıllı turizm bölgəsi.Şəki-Zaqatala turizm bölgəsi Azərbaycanın şimal-qərbində, Böyük Qafqaz dağlarının cənub yamacında, Bakı-Balakən turist marşrutunun üstündə yerləşir. Dağlıq və dağətəyi

landşaft, mineral bulaqlar, dağ gölləri, şəlalələrlə zəngin bölgədə qədim dövrlərdə iri ticarət və sənətkarlıq mərkəzi kimi tanınmış Şəki şəhəri yerləşir.

Ölkəmizlə tanışlıq turizminin təşkili zamanı regionlar üzrə marşrutlarda daha orijinal reseptlərlə turistlərə Azərbaycanın çoxmillətli bir ölkə kimi nə qədər bənzərsiz mədəni sərvətlərə malik olduğu təəssüratını yaratmaq olar. Bakıdan Naxçıvana, Xaçmazdan Lənkərana, Qarabağdan Şəkiyə qədər geniş bir ərazidə xalqımızın regionlara xas adətləri, mətbəx nümunələri, mədəni – məişəti və s. hər bir xarici turist üçün maraqlı turizm – ekskursiya mövzusu ola bilər. Güclü iqtisadi inkişafın yarandığı Abşeronda qədim Qobustanı, orta əsrlərə aid adətlərin davam etdirildiyi İsmayıllını, musiqi beşiyi Qarabağı, Şərur Yallısının və maraqlı Ordubad adətlərinin vətəni olan Naxçıvanı, Taliş mədəniyyəti və Azərbaycan mədəniyyətinin qovuşduğu Lənkəranı, duzlu – məzəli lətifələrin canlı qəhrəmanlarının yaşadığı Şəkini və s. kimi ərazilərimizi öz gözləri ilə görən turistlər bunun təəssuratı ilə öz ölkələrinə Azərbaycan haqqında ən real informasiyanı apara bilərlər.

Ölkədaxili turizm bölgələrindən Nabran, Quba, Qax, Şəki, Xızı (Altıağac), Şamaxı, İsmayıllı, Qəbələ, Masallı, Yardımlı, Lənkəran, Lerikdə yerləşən istirahət zonaları son illər xeyli populyarlaşmışdır.

Bütün bunlar regionlarda yaşayan işsizlərin, əsasən də gənclərin işlə təmin olunnması üçün böyük imkanlar yaradır. Bundan əlavə, turistlərə informasiyaların çatdırılması məqsədilə Bakı ilə yanaşı, Xaçmaz, Quba, Şamaxı, Şəki və Lənkəranda, eləcə də Dünya Bankının maliyyə vəsaiti hesabına Lahıcda «Turizm İnformasiya Mərkəzləri»nin fəaliyyətə başlaması da bölgələrdə turizmin inkişafına təkan verir.

Nəticə

Bildiyimiz kimi, uğurla reallaşdırılan inkişaf strategiyası artıq özünün növbəti - üçüncü mərhələsi ərəfəsindədir. 2013-2020-ci illəri əhatə edəcək bu mərhələdə ölkədə turizm infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi və turizm xidmətlərinin daha da genişləndirilməsi,xüsusilədə dağ rayonlarında yeni müasir standartlara cavab verən mehmanxanaların, turizm komplekslərinin tikilməsi, əyləncə mərkəzlərinin açılması həm dağ turizminin inkişafına zəmin yaradacaq, həm də dağ rayonlarında sosial-iqtisadi səmərəsinin yüksəldilməsinə kömək edəcəkdir.

Ölkə prezidenti İlham Əliyev tərəfindən təsdiq olunmuş «Azərbaycan-2020: gələcəyə baxış» İnkişaf Konsepsiyasında müəyyən edilmiş hədəflərin reallaşdırılması, xüsusilə də turizm sahəsini əhatə edən irimiqyaslı tədbirlərin həyata keçirilməsi və yuxarıda sadaladığımız problemlərin həlli nəticəsində regionlarımızın və kəndlərimizin tarazlı inkişafı və bununla da gələcəkdə Azərbaycanın davamlı inkişafı, eləcə də bölgə əhalisinin və xalqımızın rifahının daha da yaxşılaşması təmin ediləcəkdir.

ƏDƏBİYYAT

1.”Azərbaycan Respublikasında ixtisaslaşmış turizm sənayesinin inkişafına dair”.Strateji Yol Xəritəsi. 2.Ə.Q.Əlirzayev. “Turizmin iqtisadiyyatı və idarəedilməsi”.Bakı-2011.səh.97 3.F.İ.Qurbanov.”Azərbaycanda turizmin inkişaf problemləri”. Bakı, “Adiloğlu”, 2007. 4.Федоров В.Н. Социально-экономический потенциал инфраструктуры:содержание,оценка и анализ развития. Ульяновск.2000. 5.Regionlarda Dövlət Proqramı-www.anfes.gov.az

Пути повышения социально-экономической эффективности туристической деятельности в горных районах

У.З.Алиева

Социально-экономическое развитие туризма способствует улучшению благосостояния населения. В этой связи азербайджанское государство объявило развитие национального туристического сектора приоритетным направлением ненефтяного сектора экономики.В последние годы развитие туризма, принятие государственных программ, совершенствование нормативно-правовой базы еще раз доказывают это. Туризм в социальной политике, осуществляемой на государственном и региональном уровнях, является стратегическим вопросом.

Ключевые слова: *горный туризм, социальная значимость туризма, экономическая роль туризма, социально-экономические выгоды, туристический потенциал, туристическое обслуживание, эффективное управление, развитие туризма*

Socio-economic effectiveness of tourist activity in the mountainous districts

U.Z.Aliyeva

Socio-economic development of tourism promotes improvement of well-being of the population. In this regard, the Azerbaijani state has declared the development of the national tourism sector as the priority direction of the non-oil sector of the economy. In recent years, the development of tourism, the adoption of state programs, the improvement of the normative-legal basis once again prove this. Tourism in the social policy implemented at the state and regional levels is a strategic issue.

Key words: *mountain tourism, social essence of tourism, economic role of tourism, socio-economic benefits, tourism potential, tourism service, efficient management, tourism developmen.*

